

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKE
SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Číslo 5

Únor 1970

5555555

Václav Matoušek ROŽMITÁLSKÉ MUSEUM - EXPOSICE VÁCLAVA KOTRBATÉHO - in memoriam dělnického badatele

V Rožmitále a okolí kvetlo od dávných dob řemeslo řezbářské a soustružnické. Tradice praví, že je sem zavedli němečtí kolonisté ze Šumavy, jimž arcibiskup kníže Khünburg založil osadu Nepomuk r. 1727. Skutečně byli tu ti řemeslníci v rodně Haasu, Romu, Drechsleru aj. Odtud založilo devět rodin německých druhou německou osadu Zalány, kde obě řemesla dále pěstovali; a to v rodně Romu až do našich dob. Na Zalánech bylo řemeslo v české rodně Pazderníku, kteří přešli později do Rožmitálu. V Nepomuku byl současně soustružníkem i kantor Haas, i jeho mládenec Viktora. Učitel - řezbář se dožil vysokého věku, asi 90 let.

Václav Kotrbatý došel k vyvrcholení práce svého života t.j. řezbářství, z původního všeobecného zájmu o kulturní památky, které při svém životě, bohatém na změny pobytu, všude navštěvoval. Z památek se specializoval na numismatiku a v souvislosti s ní se věnoval heraldice. Cit pro krásu heraldiky a láska k vlasti jej inspirovala k řezbářské práci - sbírce znaků českých a moravských měst. Snad pozoroval některé řezbáře při práci, protože formy /vlastně modely/ pro slevače byly vyřezávané ze dřeva, a on byl vlastně slevač.

Umělecká pozostalost byla po jeho smrti umístěna dědicí na přání zesnulého v rožmitálském museu, kde je vystavena v počtu 300 kusů znaků většího a 50 kusů znaku menšího formátu.

Ve své práci byl Kotrbatý nesmírně pečlivý a přesný, neboť podkladem mu byly ilustrace městských znaků z dostupné literatury /Widimsky, Král z Dobré Vody aj./, často v miniaturním provedení.

Kotrbatý je zvěšoval, pak kresbu okopíroval na habrové prkénko. Nesmělo mít kazy, součky, pukliny, poškození od hmyzu a pod. Malou elektrickou vrtačkou navrtal několik vedoucích bodů podle složitosti erbovního námětu. Teprve před smrtí získal po velké námaze vhodná dlátka, když chtěl rozpracované znaky dodělat. Drobné detaily, jako obličej postavy, drobné figury ptactva a zvěře, šupiny ryb aj. zpracovával pod lupou jako hodinář. Po dokončení řezby erbu provedl závěrečnou úpravu a konečně i jemný náťr. Jednoduchý znak si vyžádal asi tři pracovní hodiny /na př. hvězda/, složitější /na př. sv. Jiří s drakem, tři kapři, dva erby/ provedené jemným reliéfem a mnohé jiné/ až osmnáct i více hodin poctivé práce.

Václav Kotrbatý se narodil v Rožmitále pod Třemšínem 12.9.1892 v "Oboře", č. 241. Jeho otec Vojtěch, dělník, měl tu domek s malým hospodářstvím, Matka Marie, rozená Vratová, pracovala v domácnosti; uměla dobře vypravovat. Ve svých vzpomínkách, které jsem mu přepisoval, často na ní vzpomínal a proto popisoval dobře život v otcovském domě z dětských dob.

V rodišti chodil do obecné školy od r. 1898 do r. 1904, pak do měšťanské školy s velmi dobrým prospěchem do r. 1907. Od učitele Václava Nedbala, výborného kreslíře a malíře, který se později stal akademickým malířem, profesorem a školním inspektorem, se Kotrbatý naučil dobře kreslit. Protože bylo /pro již na obchodní škole jsoucího bratra/ rodně nemožné dát další dítě na studie, šel se Václav učit slevačství do zdejší arcibiskupské slevárny, při čemž chodil do živnostenské pokračovací školy. Rád četl cestopisné a dobrodružné knihy a poslouchal vypravování sousedů - řemeslníků, kteří přicházivali na večerní návštěvy.

Po krátké praxi v domácím závodě chtěl Kotrbatý do Ameriky. Hlavní překážkou bylo, že úřady nepustily nikoho do ciziny před odvodem. Našel si tedy alespoň práci ve Vídni, kde poznal lepší práci než byla v Rožmitále, v malém závodě se zastaralou pra-

covní metodou. Ve Vídni se věnoval práci v politických, vzdělávacích a zábavních spolcích. Ačkoliv se mu ve Vídni líbilo, opustil ji a vydal se pěšky do Bosny a odtud do Srbska. Zde byla práce ještě zaostalejší než v Rožmitále, a tak vandroval opět přes Bosnu a Přímoří, Alpami v zimě, až překročil hranice a pustil se do Norimberka, kde našel práci. Po cestě, i v Norimberce, byl všude přívětivě přijat, toužil ale dále k moři. Vrátil se na Jadran a dostal práci ve Rjece v továrně na torpeda. R. 1913 byl odveden k námořnictvu. Jistě se o to sám přičinil, předpokládaje, že na palubě námořní lodi pozná kus světa. Ve svých vzpomínkách popisuje službu u maríny jako přísnou, těžkou, jemu však přece jen nepříliš obtížnou, díky schopnostem a nadání. Prožil ale celou válku jen na pobřeží Jaderského moře, buď na válečných lodích nebo na strategických místech, protože se rakouské námořnictvo muselo omezit na příbřežní obranu.

V prosinci r. 1918 se vrátil do vlasti a nějaký čas konal službu v čs. armádě v hodnosti četaře. Nakonec pracoval zase v závodě v Rožmitále, který však byl r. 1920 pro nezáměr majitele uzavřen. Kotrbatý odejel do Rumunska a pracoval v Bukurešti jako mistr slevačský. Byl již ženat s Marií Handschuhovou, dcerou pekaře z domu č. 30 /v Rybové ulici/. Stal se v rumunském závodě se svými úsporami společníkem, ale jeho společníci zřejmě záměrně špatně hospodařili a přivedli závod do dražby, kde jej koupil latino syn jednoho společníka, a Kotrbatý přišel o svůj vklad.

Toulky Balkánem a blízkým Orientem, kde se potkával s nejrůznějšími mincemi, byly mu inspirací ku sběratelství mincí. Na nich studoval jemnou ryteckou práci a znaky. A od numismatiky byl již jen krůček k heraldice.

Opustiv Rumunsko, pracoval v Cařihradě a konečně v Malé Asii zase jako slevač, a později jako montér leteckých hangárů v několika továrnách. Podnebí mu nebylo příznivé a tak Kotrbatý odešel do vlasti, kde pracoval do r. 1932 v Ostravě. Při delší přestávce způsobené nezaměstnaností z krize, pořádal výstavy svých sbírek. Nakonec ale zase získal práci v továrně na letadla v Praze.

Po odchodu do důchodu vrátil se do Rožmitálu a pracoval jako brigádník v továrně. V Rožmitále byl i politicky a odborně muzejně velmi činný. Oženil se zde podruhé. S Marií, rozenou Kabelkovou. Jako sběratel a badatel se celý život soukromě vzdělával a to do velké hloubky.

Zemřel v noci z 8. na 9. srpna 1969. Byl nalezen s knížkou v ruce a nad hlavou se svítící elektrickou lampou.

Ladislav Procházka

MZDY, POPLATKY A CENY ROKU 1672 a 1673. ZLATÁ KNIHA KOSTELECKÁ - perla panských urbářů

Procházka

Šoupis rustikální puďy v berní rule z r. 1654 posloužil velmi zhusta ve svých opisích pro přechodnou dobu v rozháraných poměrech po třicetileté válce i vrchnosti jako provisorní přehled o stavu selských gruntů. Nedával však úplně ucelený přehled o majetkovém stavu panství. Inventuru panského majetku i ročních důchodů plynoucích z panství, prováděla si vrchnost čas od času sama a výsledek tohoto šetření byl zapisován do PANSKÝCH URBĚŘŮ.

Byly v nich uváděny nejen popisy gruntů s výměrou i oceněním a jmény hospodářů, ale i veškeré závazky a povinnosti, které vázly na gruntech, jako robota, výše vrchnostenských úroků, naturální dávky, desátky k záduší a závazky vojenské /povinnost vypravení rejtara ze svobodných lánu proti "ouhlaovnímu nepříteli Turkovi"/ a podávaly tak přesnou zprávu o hospodářské situaci panství. Opravdovou perlou mezi panskými urbářů je urbář panství Kostelec n/Černými Lesy, objemný foliant o váze 15 kg, vázaný v silných, okovaných deskách a opatřený zlatou ořízkou, podle které je všeobecně nazván - ZLATÁ KNIHA.

Autorem Zlaté knihy byl knížecí fišmistr - porybný Šimon Karel Svoboda, který z příkazu majitele panství knížete Karla Eusebia Lichtensteina, v letech 1672 a 1673

křížem krážem projezdil rozsáhlé černokostecké panství od Stříbrné Skalice až po Poříčany a od Tehova po Bohouňovice a spolu se svými pomocníky zjišťoval, počítal, vyptával se starousedlíku a popisoval panské zámky, tvrze, dvory, pivovary, pily, mlýny, rybníky a poleší, selské grunty, kostely, zádušní majetek i různé pamětihodnosti. Výsledek této svědomité práce byl pak v následujících 5 letech krásným kaligrafickým písmem sepsán na osmi stech stránkách tohoto urbáře.

Popis panství provedl pan říšmistr do nejmenších detailů. Zvláště zevrubně byl popsán černokostecký zámek. Na několika desítkách listů popsal nejen veškeré zámecké komnaty, ale každé dveře, každé okno, každý prah i každou zídku. Jako na dlaní se nám rýsuje honosné sídlo vrchnosti a umožňuje srovnání, co se zachovalo v nezměněné podobě a co bylo později přestavěno a upraveno. Stejně dukladně však popisuje i panské dvory a selské grunty. Jeho bystrozraku nic neušlo. V pustých zahradách ojedinelé štěpy i pláně, zasypané studně, rozbořené lochy / sklepy/, stržené rybníčky, i srně i černá zvěř v lesích. Orok Svatojiřský a Svatohavelský, slepice ouroční, roboty vejjezdni, ženné i jiné, povinnost vystrojiti rejtara do války z lánu svobodných a naturální povinnosti k záduší skýtají přesný obrázek o závazcích, které lpěly na poddanských gruntech.

K Černokosteckému panství patřilo v této době 84 vesnic, 3 městečka a 1 městys vejsadní. Podstatná část gruntu byla v této těžké době ještě pustá. Přesto však se napačítalo na panství 456 výjezdnicí sedláku, 337 chalupníku a 59 zahrádníku. Z poddaných plynul do panské pokladnice každoročně nemalý stálý duchod - dědičný nájem z usedlostí, a to :

úrok Svatojiřský	1.282 kop, 38 gr míš, 6 1/2 peníze,
úrok Svatohavelský	1.287 kop, 33 gr míš, 6 1/2 peníze,

při čemž počítáno do 1 kopy 60 gr. míšeňských a do 1 groše po 7 penízích míšeňských. Mimo to v naturálních dávkách odváděli poddaní: slepice úročních 25 kop 4 1/4, nebo za každou 6 grošu míš., a vajec úročních 38 kop 18 kusů, nebo za každé 1 3/4 peníze míš.

Černokostecké rychty měly obvody o 5 - 15 vesnicích s vrchním rychtářem v čele. Rychta vykonávala soudní pravomoc, obstarávala poddaným různé smlouvy, pozůstatosti, odhady statků, soudila urážky, ublížení na těle, spory o dluhy a meze, i škody na dobytku. Vrchní rychtářové a 2 osoby konšelské z městys Kostelce "dle dobrého uznání a nařízení vrchnosti pečeti rychetní svěřené mají".

Obecní rychtář byl zástupcem vrchního rychtáře pro svoji obec. Dohlížel na hospodáře, na jejich mravnost a píli, trestal opilce a v sobotu chodíval se zprávami na zámek a dostával tam rozkazy na příští týden.

Velikost selských usedlostí a s tím spojených vrchnostenských povinností se řídila počtem lánu. Lán však nebyl přesně vymezenou a neměnnou plochou orných polí. Jeho výměra značně kolísala nejen u jednotlivých panství, ale i v jednotlivých obcích téhož panství. Tato nestejnost nejlépe vynikne na praktické ukázce. Výměra pozemku byla ve Zlaté knize udávána v kopách záhonu a zároveň převáděna i na korce. V 6 obcích farnosti Hornokrutské byla nejen různá měřítka pro určování lánu, ale byla různá i směrná čísla pro převod staročeských záhonu na korce. Podle tohoto urbáře se počítalo v obcích Bohouňovice, Kruty, Přestavky a Újezdec 10 záhonů na 1 korec a do jednoho lánu 8 kop záhonu, tedy 48 korců orné pudy. U sousední obce Radlic se počítalo již 12 záhonů na 1 korec a lán o 8 kopách měl tedy pouhých 40 korců. Naproti tomu ve vsi Hryzely, kde se počítalo též 12 záhonů do korce, měl lán již 10 kop záhonů, t. j. celých 50 korců orné pudy. Těto nerovnosti při určování lánu povýšil si již profesor Josef Pekař a zdůvodňuje ji v Knize o Kosti.

Výtěžek luk je v urbáři udáván počtem jednosprážních, nebo dvousprážních fůr skliženého sena a otavy. Výměra luk se udávala v provazcích po 52 českých loktech, tedy okrouhle 31 m. Výměra lesu byla určována počtem lečí, ještě více proměnlivých než rozsah lánu, zhruba o výměře asi 50 korců.

Urbář stanovil i taxu pro ocenění - "šacování" rustikální půdy. Ve zmíněných již obcích Hornokrutska platily následující ceny za odhad půdy:

záhon rolí orných, zahrad a luk po 20 gr míšenských,
 záhon úlehlí - pastvin po 12 gr míšenských a
 záhon porostlin a lesů po 6 gr míšenských.

V závěru obohatil fišmistr Svoboda Zlatou knihu též o všeobecné údaje hospodářského rázu. Uvedl, jaké mzdy platí vrchnost řemeslníkům za vykonané práce a zachoval nám tak podrobný ceník nejen veškerých řemeslnických prací, ale i běžného tržního zboží. Pro srovnání nákupní hodnoty peněz před 300 lety jsou tyto údaje velmi cenné a proto uvádím v přehledu ocenění některých vybraných řemeslnických prací:

<u>kovářům</u>	zl.	x	d.	<u>Klempířům</u>	zl.	x	d.
od kování nového prostř. vozu novým železem	2	20	-	od nového kotle vinopalního měděného dle váhy 1 libra	-	24	-
od kování nového prostř. vozu starým železem	1	10	-	<u>Plechařům</u>			
za 1 kopy podlažních hřebíkův	1	-	-	od sletování svým cínem 300 archův plechu /z 1 tuny/ a na věže vybití	8	-	-
za 1000 šindelních hřebíků po	-	42-45	-	<u>Bečvářům</u>			
od 1 podkovy i s okováním	-	5-6	-	od štoky chladícího z borových 28 fošen vejšky 5/4 lokte, zdýli 7 1/2 lokte a šířky 6 loket	12	30	-
od přibití starý podkovy	-	1-2	-	<u>Sklenářům</u>			
od kování kola nového	-	18-20	-	od vsazení jednoho kolečka prohlédacího	-	2	-
od okování pluhu	-	12-15-18	-	od vsazení starého kolečka do nového olova	-	1	-
od okování nových vah	-	7-9-10	-	za prostý kolečko nový	-	1	-
od okování nový voje vidle hnojný	-	5-6	-	<u>Mazačům</u>			
od udělání nový sekery z panského železa-ocel	-	10-15	-	od pokládání a vymazání 1 sáhu podlahy	-	5	-
<u>kolářům</u>				od vymazání komínu	1	10	-
od udělání nového kočáru s korbou cizopanskému	9	-	-	<u>Vápeníkům</u>			
totéž z panského dříví koláři poddanýmu	3	-	-	od nalámání 4 sáhů kamene do 1 pece vápený	2	20	-
<u>tesařům</u>				item od vypálení jeho a na-pálení 50 korců vápna	3	-	-
mzdy na dlouhém dni /v létě/ mistrům	-	24	-	korec vápna se prodává za	-	30	-
tovaryšům starším	-	18	-	<u>Mlynářům domácím:</u>			
tovaryšům jinším	-	12-15	-	od vykroužení kamene mlejnského svrchního	1	10	-
na krátkým dni mistru	-	18	-	od udělání kola vodního	2	20	-
tovaryšům	-	12	-	od vystavení nové prkenné pily	45	-	-
od 1 lokte žlabu borového do chlěva	-	4	4				
od nových velkých vrat s prahem	2	20	-				
od vypobití 1 kopy šindele	-	1	1				

<u>Pilařům:</u>	zl.	x	d.	<u>Nádeníkům-chalupníkům:</u>	zl.	x	d.
od řezání 1 kopy klád na prkna	4	40	-	od 1 sáhu dříví krátkého k palivu	-	5	-
1 fošna jedlová a borová prodává se za		24-27	-	od 1 provazce /31 m/ plotu prostého	-	11	4
1 kopa borových prken truhlářských	{ 6	-	-	od povracení a vyřezání 1 klády	-	1	-
	{ 6	30	-	od díla rybníčního neb ženného na krátkým dni na den	-	4	4
<u>Uhlířům:</u>				na dlouhým dni	-	6	-
od udělení 1 kopy sáhův dříví milířského	4	40	-	<u>nádeníkům poddaným</u> na vinici do sv. Jiří	-	3	3
od vypálení milíře ze 20 sáhův dříví	1	33	3	od sv. Jiří	-	4	4
<u>Šindelářům:</u>				od sekání trav na sena a votavy	-	10	-
od nadělání 60 kop šindele	3	-	-	<u>podruhům</u> na den ke zdravě po	-	7	-
od nadělání 1 kopy dužin na sud	-	7	-	<u>Od sklizení obilí poddaným:</u>			
<u>Vodákům:</u>				od sežetí neb posekání 1 záhonu pšenice a svázání	-	2	2
od povracení, vyvrtání a položení 1 trouby laurní	-	7	-	1 záhonu žita	-	2	-
dělníkům od probírání země a vyházení na den	-	3	3	1 záhonu ječmene a ovsa	-	1	-
<u>Zedníkům:</u>				na zádění platu na den předešle po	-	4	4
od 1 sáhu zdi nový, 1 loket šířky i s obmítáním po	-	30	-	nyní	-	3	3
na dlouhém dni zedníkům na den po	-	24	-	Na 12 žencův dává se každodenně k obědu a k večeři čtverého vaření 1 čtvrtce a k tomu chleba každému v 1 1/2 libře.			
<u>Hrnčářům:</u>				od nadělání 1 kopy doškův slaměných	-	1	1
od 1 kachlíku prostýho i s postavením	-	1	1	od vyšití 1 kopy doškův slaměných	-	1	1
od nových kamen polívaných po		7,8,9	-	od mláčení všelijakého obilí míru šestnáctou,			
od 1 nového krbu podle velikosti do	1	-	-	od stříže starých oveč	-	-	3
<u>Cihlářům:</u>				<u>Platy havířům:</u>			
od nadělání 1000 cihel bez vypálení	-	45	-	v Horách Skalických stříbrných dělajícím jednomu na tejdén	1	10	-
100 cihel zdících se prodává za	-	35	-	a loje škvářeného 1 libru,			
100 dlaždiček	-	45	-	nádeníkům neb pomahačům poddaným na den	-	4	4
100 háků a prežů	-	50	-				

<u>Ceny:</u>	zl.	x	d.	nádobí cejnový, talířův a mís 1 libra za	-	18	-
1 prostice soli /na váhu vynáseti má 160 liber/	6	47	-	prach ručníční za 1 libru po	-	21-24	-
1 váha železa Komárov- ského /1 váha železa vynáší 30 liber/	1	6	-	olovo za 1 libru po	-	6-7	-
za 1 váhu švarcaiznu /i časem dražejí/	1	45	-	za 1 korec chmele planýho platí se poddaným po	-	21	-
1 libra ocele za	-	7-8	-	od ušití 1 pytle	-	24	-
srp jeden za	-	5-7	-	za pár bot loveckých	7	-	-
lampa plechová za	-	6-7	-	za kolečko rybníční	7	30	-
					-	21	-

Ve Zlaté knize jsou uvedeny též peněžité platy a naturální dávky "Pánů oficirů a jiných při zámku v rozdílných příležitostech sloužících". Tak peněžítý plat panu hejtmánovi obnášel 300 zl a 30 zl na listovního písaře, panu kaplanovi kaple zámecké 200 zl, panu duchovnímu 100 zl a 24 zl na písaře, panu púkrabímu 100 zl a 24 zl na písaře, panu obročnímu 80 zl a 24 zl na písaře, panu forstmistrovi 116 zl, 20 kr, panu pojezdnému 60 zl, panu fišmistrovovi 46 zl 40 kr, a 20 zl na pachole, panu reitšmídovi 100 zl a reitknechtovi 35 zlatých.

Deputát zahrnoval v sobě pivo, obilí, vařivo, maso, drůbež, vejce, máslo, sýr, ryby, svíčky a sul; to vše zejména u vyšších hodnostářů dosahovalo větší částky než činil peněžítý plat.

Když od r. 1919 do r. 1936 probíhala na Černokosteleckém panství pozemková a lesní reforma, stěhovala se do knížecího archivu Lichtensteinského ve Vídni i část zámeckého archivu. Po kraji se rozkřiklo, že bude do Vídně odvezena i Zlatá kniha. Tehdy horlivý regionální pracovník českobrodský redaktor Josef Míškovský, aby zachoval pro příští generace bohatý obsah knihy, dal se do jejího opisování. Když byl za půl roku s opisem hotov, bylo rozhodnuto, že kniha zde zůstane a byla předána do knihovny Národního musea. Odtud byla předána do evidence Stát. ústředního ústavu v Praze v Praze 6 a byla uložena ve fondu "Rukopisu sbírky I". V minulém roce byla zařazena k ostatním pozemkovým knihám býv. okresu Černokosteleckého a má být uložena v Benešově.

Bořek Zmek TAJNÉ POŠTOVNÍ LOŽE

Pan Eugène Verillé píše ve své historické studii o francouzské poště před revolucí: "Na poště bylo tajné místo, jehož řízení bylo svěřeno spolehlivému důvěrníku. Nemluvílo se o tom než důvěrně, místnost měla zvláštní vchod, aby příchozí zůstali nepoznáni. Jen několik zaměstnanců mělo přístup do této kanceláře, kde působil černý kabinet."

Černé kabinety neb poštovní lože byla přísně tajná místa, kde bylo porušováno listovní tajemství, obvykle pod vyšší patronací, proti platným zákonům. První stopy černých kabinetů - "cabinet noir" - se našly v Francii v době Ludvíka XI (1461-83). Odtud se rozšířilo jejich používání do ostatní Evropy; Sloužily vydatně zejména v bývalém Rakousku-Uhersku. Není známo proč těchto pracovištím byla přisouzena chmurná černá barva. Pravděpodobně proto, že pracoviště působila mimo zákon.

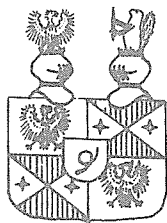
V černých kabinetech se totiž zachycovala korespondence a perlustrovala, t.j. pořizovaly se z ní částečné opisy závažných míst - intercepty, anebo se celé dopisy opisovaly - intercepty in extenso.

Vzhledem k charakteru černých kabinetů je už samozřejmé, že archivní i literární prameny ke studiu jejich činnosti jsou velmi chudé a tím méně lze získat životopisný materiál rodin, jejichž členové v ložích pracovali.

Celkové organizaci černých kabinetů v Rakousku-Uhersku položila základy známá rodina Thurn-Taxisů, která měla poštovní monopol. Už kolem roku 1500 to byl František z Thurn-Taxisů, který se pravděpodobně zabýval myšlenkou na zřízení všeobecné pošty. Jeho syn Jan Baptist ji již částečně realizoval a další příslušníci rodiny pokračovali v budování poštovní sítě ve střední Evropě a tím také oživila síť loží.

Je známo, že znalosti a funkce zaměstnanců kabinetů přecházely s otci na syny. Jejich povolání bylo přísně tajeno, byli velmi dobře placeni, ale také střeženi a tím žili v určité izolaci. Postupem doby se z nich vyvinula jakási privilegovaná skupina, do jisté míry mezinárodního ražení. Převažovali Francouzi a Italové. Za diskretně prováděnou službu je vládci často povyšovali do šlechtického stavu a uváděli do diplomatických služeb. Jmen je však známo jen málo.

Tak se objevuje rodina Eberlů, která působila v černých kabinetech od dob Rudolfa II. až do vlády Josefa II., sídlící ve Štokeravě v Dolních Rakousích. Lukáš Eberle projevil mimořádnou obratnost ve zvlášť choulostivých případech, získal velkou důvěru dvora a byl jmenován nejen poštmistrem, což byl tehdy významný titul, ale později, v roce 1612 byl povýšen do šlechtického stavu. Ještě v roce 1790 patřila štokeravská lože rodině Eberlů. Vztah německých malířů Adama Eberle a Roberta Eberle na počátku 19. století, právě tak jako Jabuba Eberle, sochaře a řezbáře v Čechách (z doby pozdního baroka), není zatím k rodině poštmistřů ujasněn.

Rovněž není zatím známo, zda je s uvedenou rodinou zpřízněn pan Michael Eberl, purkrabí v Holíči a Saštíně, který byl poručíkem dvou dcer po smrti p. Antonína Tino, hřebčineckého mistra z Kopčan (+ 21.4.1775) a čtyř dětí po smrti p. Jacoba Meissnera, hřebčineckého mistra z Enyčdu (+ 20.10.1781). Jeho erb je na obrázku (podle pečeti v archivu Nejvyššího dvorního stolby (karton 5). Podle zprávy matky Tinových sirotků, p. Michael Eberl odešel několik let před r. 1791 do Uher, odkud již nepodal zprávu, kde se nachází.

Dále je to pošt mistr Viechhauser z doby Rudolfa II., na kterého si stěžoval vysoce vážený generál Lazarus Schwendi, že mu perlustruje jeho listy. Kolem roku 1807 působil v karlovarském černém kabinetu oficiál Putz, který velmi horlivě zásoboval vídeňské policejní ministerstvo interceptry, které jsou uloženy ve vídeňském archivu a jsou cennými a zajímavými historickými prameny o význačných politikách a spisovatelích a to nejen německých ale i našich.

Jako se zná málo o rodinách a lidech kolem kabinetů (ložístech), právě tak nepatrné jsou zatím informace o tehdejší perlustrační technice. Bylo to přísně střežené tajemství těch, kteří toto "umění" znali. Podle tehdejšího stavu znalostí vědy však musíme mít uctu k jejich znalostem fyziky a chemie. Je nesporné, že museli mít úžas vzbuzující zkušenost i zrůcnost. Nutno uvést, že v tehdejší době se listy pečlivě pečtily, psalo se ručně a ani adresát ani odesílatel (později) nespěl poznat, že s jeho dopisem bylo manipulováno. Zásilka musela být co nejrychleji otevřena, interceptována a znovu zapečetěna beze stop. Dopis nespěl být zdržen. Často se tak dělo v poštovním voze v trysku jízdy na nerovných silnicích.

Částečnou informaci o technice nám zanechal Max Löwenthal (1799 - 1872), generální ředitel pošt v Rakousku, který zaznamenává, že na mnohých rakouských poštách to vypadalo jako ve fyzikálním kabinetu. Pečetě se odstraňovaly a znovuvtiskávaly tak, že pečet s vtištěným znakem se nejdříve otiskla do poloměkké ale rychletuhnoucí kovové pasty, která byla vtlačena do prstencovité formy. Tím vznikl ostrý a věrný otisk. Když byl takto zajištěn přesný otisk, pečet na obálce se změkčila na bezkouřovém plameni tak, že se lehce odlepila od papíru nebo jiného materiálu a spis se otevřel. Pořídil se požadovaný intercept, pečetní vosk se znovu změkčil, vyhledal a vtiskl otisk z oné kovové pasty, která zatím patřičně ztvrdla. Obdobná procedura byla nutná na razítka, vtiskovaná do různých hmot. Jinak se razítka přenášela také do různých hmot nebo kopírovala, při čemž se používalo jakýchsi desek s kulatým otvorem.

V tomto oboru byl známý pan von Landriani, vídeňský pracovník v dešifrovací službě a v černých kabinetech, který v roce 1802 vynalezl jakýsi nový způsob, jak dešifrovat a intercepovat korespondenci psanou neviditelným inkoustem, aniž příjemce poznal sebemenší stopu po této manipulaci.

Literatura:

- August Fournier: Geheimpolizei auf dem Wiener Kongress (Wien 1913)
 Historische Studien und Skizzen (1912):
 Gentz und das Geheime Kabinett
 Kaiser Josef II und der geheime Dienst
 Knigge und Blumauer
 Karl August von Weimar in Karlsbad 1807
- Emil König : Schwarze Kabinette (Braunschweig 1875)
- Karel Kazbuda : Organizace a archiv nejvyššího policejního úřadu a ministerstva policie 1852, - 67 (Čes. archivní škola 1923)
- Eugène Verillé : Histoire des postes jusqu'à la révolution (Paris 1948)

Časopis Svoboda z r. 1869 (Barák) článek o rakouských černých kabinetech.
 Naučné slovníky : Ottův, Brockhausův, Meyer-ův a La grande Encyclopédie aj.

Jindřich V. Bezděka O POHŘBECH V KRYPTÁCH SVATOHORSKÝCH v Příbrami

Bezděka

V proboštském archivu svatohorském pod sign. J 14 bývala uložena Synopsis historie Sacromontanae ordine annorum digesta 1348 usque ad 1679, jejímž autorem byl jesuita Melichar Gutwirt z koleje březnické. Na str. 246 nového číslování je několik zápisů o pohřbech na Svaté Hoře v tomto doslovném znění:

Sepulti in Sancto Monte ab anno 1639

Joannes Procházka primus eremita 9. Aprilis 1639.

Joannes Havránek secundus eremita anno 1657 mortuus feste scti Michaelis /29. září/.

Nobilis domina Anna Hozlauriana domina in Skrejšov anno 1662 ultima Januarii.

Dorothea Havránková eremi incola 1663 cirva 14. Aprilis.

Nobilis domina Catharina Tuněchodskiana 9. Januarii 1664.

Generosus dominus Sigismundus Měsíček 14. Aprilis 1665.

Dominus Daniel Roudnický 21. Junii 1665.

Dolina Mariana Vorlová post annum 1671; nescitus quo anno nec mense nec die.

Perillustris dominus Franciscus Račín ex Hluboš die 3. Decembris 1672.

Generosus dominus Petrus Adamus Tuněchodský die 12. Junii 1673; huius filii habent hic ius sepulture.

Perillustris dominus Adamus Tuněchodský die 1. Septembris 1675.

Perillustris dominus Ladislav Maximilianus Chlumčanský 5. Februarii 1679.

Joannes Lhanský, per 19. anno sacrista, 16. Aprilis 1679.

Kde byli jmenováni pohřbeni, nelze přesněji udát. První dva odpočívají pravděpodobně v kryptě před stříbrným oltářem ve vlastní basilice, ostatní již asi ve velké kryptě pod západní částí ambit pod zvonicí, kde je též velký náhrobní kámen. Původní stará středověká kaplička mariánská byla totiž jesuity přestavěna do dnešní formy až v letech 1658-1662, s ní pak i dvě krypty, jedna pod tzv. císařským oltářem po východní straně basiliky /oltář korunovační/, druhá pod západním obvodem ambit pod zmíněnou již zvonicí.

Na str. 157 následují v Synopsis další záznamy o svatohorských pohřbech, které pak pokračují až na str. 163, kde končí. Zápisy jsou zde reprodukovány v plném znění, nezkráceně, ježto poskytují informace o zemřelých, které by možná bylo zatěžko shledávat jinde. Jsou to:

1649 pohřbena jest v samé kapli mariánské hned proti stupni vedle malého oltáře na levé straně sv. Kříže urozená a statečná paní Kateřina Chlumčanská rozená Šleglovská, paní na Stěžově.

1657 umřel jest na sv. Michala, když mu šlo na stý rok věku jeho, Jan Havránek, 18 let věrný a nábožný svatohorské kaple strážce a poustevník; umíraje odkázal kapli mariánské 40 zl., 200 zl. na zvon pro Svatou Horu, který následujícího roku lity této nápis má: "Jan Havránek svatohorský poustevník dal mně liti 1658". Pohřben jest ne v kapli mariánské, ale v jedné jiné kapli na síni na polední straně proti studni.

1658, 27. února. Vysoce urozený pan Diviš Vratislav z Miroslavě okolo osmè hodiny večer sem přivezl tělo své zesnulè manželky Magdaleny rozenè Borynky, velké milovnice a dobrodinky Svatè Hory, které toho ještě času pochováno bylo; následující pak den slavnè requiem držáno.

Téhož roku 20. srpna umřel jest v Pánu vysoce urozený pan Leopold Vratislav z Mitrovic, pán na Zduchovicích, jeho císařské Milosti rada etc., Podbrdského kraje hejtmán, jehožto obzvláštní starostí Svatá Hora pod správu a právo Tovaryšstva našeho přišla, on nás jak jinè řečeno na Svatou Horu uvedl a jí nám vydal. Pohřben jest v kapli mariánské na stranè pravè, jak kámen pohřební toho slavného rodu ukazuje. Pohřeb jest mu slavný, jakož i exequie pohřební, kázání podle zásluh jeho slušně učinèno jest.

1662, 31. ledna přivezeno jest mrtvé tělo urozenè paní Anny Hozlaurovè, paní na Skřejšovè, a pohřbeno v kryptè pod kaplí Martinickou. Za ni slouženo jest requiem dne následujícího a drženo pohřební kázání; to všechno vyplácel její dědic vysoce urozený pan Vencel Čabelický.

1663 život svůj zde na Svatè Hoře skonala Dorota Havránková 30. února /sic./, která 25 let věrnè a stále Rodiče Boží sloužila na Svatè Hoře a obráz záračný mezi všelikterým nebezpečím, zvláště před vojáky, v lese a jinè s velkou pozorností skrývala a zachovala. Umírajíc všecko své co měla Svatè Hoře odkázala. Pohřbena jest v jedné kapli proti studni podle muže svého Jana Havrána 1657 umřelého. Requiem za ni slouženo bylo a kázání pohřební držáno.

1664 přivezeno sem bylo a pohřbeno tělo usnulè v Pánu urozenè a statečnè paní Kateřiny Tunèchodské z rodu Oudražských 9. ledna, za kterou druhý den na to slavnè requiem a pohřební kázání se drželo.

1665, 14. února pochován jest v Pánu urozený a statečný pan Sigmund Měsíček, zadruhè urozený pan Danhel Roudnický, jejímžto tělům jsme příslužny dle církevního způsobu slavný pohřeb udělali. Tu čest jim prokázati řeholní vdèčnost žádala, nebo první z nich již hned od počátku našeho na Svatou Horu přijití znamenitým ctitelè svatohorskè Rodičky se ustavičnè prokazoval, jakož i zvláštním přítelem naším, dobrodincem a proti protivníkům hajitelem, takže jej v své historii svatohorskè s nesmrtelnou chválou zaznamenal náš velebný páter Bohuslav Balbinus. Druhý též podobnè velkou lásku a dobrodiní novè residenci naší co živ byl prokazoval.

1670 umřela na Svatè Hoře 7. března paní Marie /V/ Orlová, hospodynè naší residence, která odkázala Rodiče Boží dva stříbrnè měšce a jeden zlatý prsten, aby z nich pro obèt sv. kalich udělán byl, a chrámú odkázala 100 zl. rýn., pročež také pro to dobrodiní a jinè zásluhy v kryptè byla pohřbena.

1672, 3. prosince přivezeno jest tělo z Hluboše urozeného a statečného pana Františka Račina a po osmè hodinè v noci s obyčejným ceremoniem církevním v kryptè naší pohřbeno. Potom teprve následujícího roku v měsíci lednu slavnè exequie za něho jsou držány, šly tři dny, a vyzdvíženè jest mu pěknè vysokè lešení, které jeho cnostný život a hrdinskè skutky vyobrazovalo. Učinènè jest také o něm chvalitebnè pohřební kázání od jednoho knèze našeho. Byl jest ten pán království českého vicepurkrabí, Rodičky Boží svatohorskè znamenitý ctitel, příkladný a velmi pobožnosti oddaný, neb on každou sobotu skrze mnoho let v chlebè a v vodè se postíval, žinèným pásem velmi drsnatým jako otrok své tělo přepásoval a Bohu podroboval. K tomu mezi mnohými a nejtěžšími pracemi každého dne hodiny církevní knèze obecnè se modlíval.

1673, 1. září okolo osmé večerní pohřben jest v kryptě naší urozený a statečný pan Petr Adam Tuněch odský z Nečtin, jeden z těch pánů bratrů, jimžto se připovědělo místo k pohřbu z vděčnosti, že jsme od nich dostali cihelnou pec aneb grunt takový, který nám velmi užitečný byl pro stavení residence mariánské. Exequie za něj držány byly následujícího dne v přítomnosti mnohých urozených přátelů.

1678, 21. ledna umřel jest znamenitý Svaté Hory dobrodinec urozený a statečný rytíř pan Ladislav Maximilián Chlumčanský, kraje Podbrdského hejtman, obzvláštní a starodávny náš přítel a hajitel, kterýžto roku 1647 jménem jeho císařské Milosti Ferdinanda III. Svatou Horu našemu Továryštvu pod duchovní správu vydal, jakož i aby se nám dostala nejvíce o to při dvoře císařském jednal. Za něho držané jsou exequie s mnohými našimi svatými a pohřební chvalořeč, kterou měl páter Máček S. J. 6. dubna, před kterým dnem přivezeno bylo jeho mrtvé tělo a v kapli mariánské s obyčejným ceremoniem pochováno. Tomu tedy pánu pro jeho veliké zásluhy Svaté Hoře prokázané dvojí cti hodný páter Martinus Scribonius tehdáž provinciál slušně z vděčnosti místo a pohřeb obětoval, aby v klínu samé kaple Rodičky Boží odpočíval mrtvý, který za živobytí svého velikou dětí lásku k Rodičce Boží měl a její čest aby rozmnožena byla, se snažně staral.

1679, 15. dubna usnul jest v Pánu pan Jan Lhanský, starodávny a zasloužilý Panny Marie na Svaté Hoře slouha a 20 let kostelník, který Rodičce Boží netoliko bez vší mzdy a platu věrně a pilně sloužil, ale také za dědičku svého statečku ji učinil, k tomu sto zl. rejn. /kterým on dílem za prodané pole v Jičíně dílem z darů na Svaté Hoře od poutníků dostal/ přátelům odkázal. Bhřben jest v kryptě pod kaplí Martinickou a slavné requiem za něj slouženo bylo u sv. Jakuba v městě.

1684, 2. února umřel jest v Příbrami urozený a statečný pan František Pechio. Byl ten pán rytířského stavu a starý přes 70 let, nicméně každý den podle své možnosti na Svatou Horu, jakkoliv těžce chodíval, častěji také na varhany na kůru Zdrávas Královně nebeské hrával. Pochován jest v naší kryptě jakožto obzvláštní Rodičky Boží ctitel a našeho Továryštva přítel a proti nepřátelům našim zrádcům hajitel. Z poslední vůle své nějaké věci pozůstalé odkázal naší residenci.

1685, 7. září umřela jest a v též kryptě naší pohřbena urozená a statečná paní Alžběta Pechiová, která sto zlatých Svaté Hoře odkázala. Položena jest vedle svého pána, předešlý rok umřelého a zde pohřbeného.

1686 opět v naší kryptě pohřbeno jest tělo urozeného a statečného pana Jana Tuněchodského; přivezeno jest jeho tělo z Maníkovic 7. září a držané jsou za něho dne následujícího slavné requiem.

1694, 19. srpna umřela jest pobožně v Pánu na svém statku v Žamberce urozená paní Marie Maximiliána ovdovělá Zárubová rozená Lissauka, jejížto tělo 24. srpna sem přivezeno a slavně s obyčejnými ceremonii pohřbeno jest v kapli mariánské, kdežto také poznamenání v červeném mramoru zlatými literami ukazuje.

1706 do krypty naší pohřben jest z rodu u nás velmi zasloužilého urozený a statečný pan rytíř Hendrych Chlumčanský z Přestavlk, hejtman kraje Podbrdského, urozeného a statečného pana Vladislava Chlumčanského /jehožto pomocí a usilováním roku 1647 Svatá Hora Továryštvu Ježíšovu od Jeho Milosti císařské nám dána byla/ nejstarší syn. Byl předně od našich k dobré smrti připraven, umřel jest 12. ledna a 19. toho měsíce na Svatou Horu přivezen, slavně s obyčejnými církevními ceremonii pochován jest. Následujícího dne exequie s pohřebním kázáním slavně držáno jest u přítomnosti mnohých vácných hostů a urozených přátelů.

1708 do krypty pohřben jest vysoce urozený a svobodný pán Jiřík Račín, jemuž také následujícího dne exequie s mnohými svatými mšemi u přítomnosti velkého panstva držány byly /asi 25. dubna/.

1722 umřel jest toho roku urozený a statečný pan Vencel Chlumčanský, který od našich k smrti připraven a v rukou našich umra, také u nás a od nás chtěl na Svaté Hoře pohřben býti, odkázav kostelu Rodičky Boží pět set zlatých.

1723 pohřbena jest zde urozená slečna /Iustina/ Tuněchodská, která od našich k smrti připravena, posledními svátostmi zaopatřena, také zasloužila u nás pochována býti, která za živobytí svého žádného pokoje sobě nedala, ale velmi mdlobá a churavá jak mohla na Svaté Hoře byla.

1725, 12. srpna pochován jest v naší kryptě pod Martinickou kaplí vysoce učený a urozený pán Sebastián Fuchs, Doctor medicinae a toho umění skutečný děkan, který zde po vykonané své pobožnosti šlakem uhozen a všemi svátostmi umírajících zaopatřen šťastně v Pánu usnul. Oblečen jest co on jedině žádal za živobytí svého, jak nám známost dali jeho věrní služebníci, do toho oděvu, v kterém někdy jakožto přísezný commissarius při spatření, při vyzdvížení svatého těla a u přehlídání ostatků sv. Jana Nepomuckého oděn a také lidu mnohemu nan se dívajícímu přestaven, pak počestně, jak slušelo na tak zasloužilého pána do krypty položen.

1727, 16. máje pohřben jest v kapli Rodičky Boží Jeho Excelence pan Venci Hynek svaté říše římské hrabě Vratislav z Mítovic, pán na Jincích, Ditrné, Zalšici /?/, a to v kryptě, kterou sobě za živa s povolením dvoji cti hodného pana provinciála našeho v samé kapli mariánské si připraviti dal. Kondukt s ceremonií pohřební měl páter superior Tobiasš Streit, exequie za něj slavné u přítomnosti velikého panstva držány byly.

Viktor Gentner K RODINĚ PÍSMÁKA F. J. VAVÁKA

Při bádání po Pössnerech, vyskytla se mi osoba Vojtěcha Vaváka, syna známého milčického rychtáře F. J. Vaváka. Sledoval jsem, pokud se dalo, Vojtěchův život.

Vojtěch se narodil 8. 3. 1777 v Milčicích jako sedmý syn F. J. Vaváka. Z paměti rychtáře víme, že pečoval o výchovu a vzdělání svých dětí, a že je posílal i do německých škol, aby se naučily tehdejší úřední rakouskou řeč. Tak dvanáctiletého Vojtěcha poslal otec Vavák 28. ledna 1790 nejprve na formanském voze do školy do Němec /t. j. němčeneho území Čech/ do vsi Doubí blízko Rochlice /Röchlitz/ u Liberce, kde byl již od června starší Vojtěchův bratr Ivan na učení v tamní škole. Patnáctiletého Vojtěcha odvezl otec r. 1792 do budějovických škol, kde se chlapec ujal skutečný přítel a příznivec Vavákův, budějovický kanovník Pinkas. /Kutnar, životopisec Vavákův, uvádí Vavákův dopis Vojtěchovi do Budějovic ze 17. ledna 1793/. Písmák Vavák podnikal také různé "vlástenecké" cesty po Čechách (jak je nazývala tak navštívil také r. 1796 Pinkase a Vojtěcha v Budějovicích).

Přál si, aby měl Vojtěch technické vzdělání, které je vždy potřebné, a tak byl Vojtěch umístěn r. 1797 do pražské zeměměřičské školy. Po absolvování se dostal Vojtěch do kanceláře zemské silniční správy v Praze a pak do Chomutova jako silniční komisař /Strassenkommissär/.

R. 1807 otec Vavák, když mu bylo 66 let, podnikl cestu do Ostrova u K. Varů a nato s Vojtěchem jel do Bystřice u Benešova. Vojtěch se oženil ve Spál. Poříčí 16. 8. 1810 s Annou Pössnerovou /nar. 4. 4. 1794 v Klobukách/, dcerou vrchnostenského sládká Leopolda Pössnera z Klobuk. S Annou měl pět dětí. Po její smrti v Chomutově /+ 22. 1. 1821/ se oženil podruhé, aby děti měly mateřskou péči. Byla to sestra jeho první ženy Emanuela /nar. 17. 3. 1799 v Klobukách/ a měl s ní další děti.

Po smrti druhé ženy dne 30. 9. 1834 v Chomutově č. 24/, se oženil potřetí, a to s Annou Friesovou a dožil se s ní věku 84 let jako pensista v Chomutově č. 113. Zemřel 14. 8. 1861. Anna pak zemřela 7 let po něm dne 16. 4. 1868 také v Chomutově.

A zajisté za slušné uznávám býti, aby potomkové do života svých ctných předkův jako do zrcadla se vzhlížejíce, tím pravidlo skutkův a činův svých měli.

Václav Hynek Vratislav z Mítovic

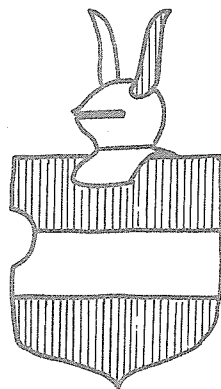
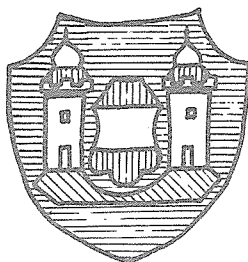
Hladeček

František Hladeček JE RAKOUSKÝ ZEMSKÝ ZNAK V ERBU NEVEKLOVA ?

V Ottově slovníku naučném pod heslem Neveklov se dočteme, že dne 12. ledna r. 1564. na přímluvu posledního majitele z rodu Neveklovských a posledního "z Neveklova" po meči vůbec, Adama Řepy na Tloskově /zemř. 1574/ "císař Ferdinand I. vysadil Neveklov na městečko, uděliv mu erb městský: v modrém štítě na zeleném trávníku dvě stříbrné věže, mezi nimiž rakouský znak zemský". Tento údaj je převzat z Widimského /Städtewappen I.: Böhmen, str. 88/, podle něhož je znakem Neveklova modrý štít, na němž stojí na trávníku dvě čtyřboké ozubené věže stříbrné, každá s oknem a otevřenou branou, červenou střechou a zlatou makovicí, mezi nimiž je opřen o zem rakouský zemský štít.

Ten štít ve středu znaku Neveklova není však zemským znakem rakouským, ale rodovým znakem vladyk, kteří měli své statky od poloviny čtrnáctého století a snad i dříve na území mezi řekami Sázavou a Vltavou. Roku 1380 jsou uváděni jako panoši, později jako rytíři rzye českého původu. Nacházíme je pod mnohými jmény, psali se z Neveklova, z Tloskova, Řepové z Neveklova, Tloskové z Neveklova, Jenci z Řehovic, Netvořští z Břízy, Netvořští z Lešan a Jablonné. Všechny tyto rody užívaly téhož erbu, který vidíme na náhrobníku urozeného a statečného rytíře, pana Jana Řepy z Neveklova /zemřel 4. dubna 1524/ v neveklovském kostele /Soupis pam.hist. a uměl., Benešov, str. 195; viz obrázek/: štít s břevnem a nad ním kolčí helm s dvěma rohy.

Při uvedeném znaku heraldic se rozcházejí v označování barev, v časopise "Pod Blaníkem" /roč. I.-V./ je uváděna asi omylem zlatá barva štítu, Vojtěch Král z Dobré Vody kreslí stříbrný štít s červeným břevnem a rohy v klenotu pravý stříbrný a levý červený /Sedláček, Hradý X, tabulka v příloze/. Největší váhu má tu Aug. Sedláček /Heraldika II, str. 183/, podle něhož byly barvy: bílý příčný pruh na červeném štítě a rohy červené, či snad jen jeden z nich, jak vidno v Jakubičkově sbírce. Proto není v erbu Neveklova štítek se znakem země rakouské, ale štítek s rodovým znakem vladyk z Neveklova.

Státní archiv v Zámrsku požádal o uveřejnění informace, že matriky z oblasti Vychoďočeského kraje /býv. kraj Hradecký, Pardubický a část Jihlavského/ jsou uloženy v pobočce Sátního archivu v Pardubicích, Na třísele 118, budova okr. soudu, stanice trolejbusu č. 2 /"Most Rudé armády"/ a že má úřední dny pro badatele každé pondělí a středu od 7,15 do 16,00 h.

Rod Prusíků 1515 - 1970. V těchto dnech vyšla monografie Prusíků z pera Jaromíra Prusíka /Praha 6 - Břevnov, Anhaltova 23/ člena GHSP. Spisek o obsahu 24 stran s 2 fotografiemi zahrnuje rozrod od r. 1515 až dodnes. Je zde vylíčen vývoj celého rodu Prusíků, rozsetý dnes kromě Asie ve všech světadílech.

GENEALOGIE A HERALDIKA V TISKU

Ve 4. čísle GH-Listů referovali jsme o dusud vydaných ročnících Zpravodaje Vlastivědného klubu okolí Prahy, vycházejícím v Roztokách u Prahy. V roce 1969 přestalo toto periodikum vycházet a bylo nahrazeno "Zpravodajem středočeské vlastivědy a kronikářství", vydávaného Oblastním muzeem v Roztokách u Prahy. Pótěšitelné zjištění je, že krom změny názvu zvýšil se i náklad Zpravodaje z dosavadních 500 na 1.600 výtisků a rozsah ze 30 až 60 stran na 60 až 80 stran. Těžiště obsahu Zpravodaje bude jako dusud v oblasti vlastivědné práce, kronikářství a přírodovědy na okresech Praha-západ a Praha-východ.

Nutno konstatovat, že do Zpravodaje přispívá i několik členů naší GHSP, a je možno znovu opakovat, že Zpravodaj přináší řadu drobných životopisných a rodopisných informací, týkajících se regionu okolí Prahy.

Ve 2. čís. roč. 1./1969 je otištěn nekrolog Jindřich Fleissiga /zemř. 22.12.1968/ z pera Josefa Bada a Karla H. Sklenáře.

V článku se píše, že Fleissig po maturitě na 1.české reálce v r. 1910 nastoupil místo v peněžnictví. Za první světové války se podílel na legendárním hromadném přechodu pěš. pluku č. 28 /"Pražských dětí"/ do ruského zajetí. Po návratu domů se věnoval původnímu zaměstnání do roku 1952, kdy odešel jako úředník Živnostenské banky do výslužby.

Od té doby se plně oddal praktické genealogii, kterou se už po řadu let soustavně zabýval. Rád se obíral řešením složitých rodopisných případů.

Mimořádnou pílí a svědomitostí získal velmi bohaté zkušenosti v pracovních postupech a přehled po zdrojích rodopisných zpráv. Přesnost a spolehlivost v práci mu získala řadu přátel. Od založení Spolku přátel rodopisu v Praze byl jeho činovníkem. Po likvidaci genealogických zájmových sdružení v 50. letech se stal vyhledávanou osobou, u níž rodopisci hledali pomoc. Nikoho neodmítl, vždy poradil, a často nezištně i přiložil ruku k dílu. Styk s ním udržovali i zahraniční genealogové.

Výsledkem Fleissigovy bohaté činnosti byla i různá rodopisná data, jimiž přispěl k vydání Slovníku československých výtvarných umělců. Podařilo se mu objasnit řadu případů, považovaných za nedořešitelné. Uvedl také na pravou míru některé údaje přejímané literaturou ze starších prací. Tak např. opravil genealogii Rainera M. Rilke /1876-1926/, pražského primátora Jiřího Jana Reismana z Riesenberka /+1694/, zabýval se osudy prvního pražského kavárníka G. Deodata Damasceba /+ cca 1740/, pátral po rodu českého nakladatele a novináře Václava Matěje Krameria /1759-1808/ atp.

Námětem, jímž se dlouho zabýval s velkým úsilím a láskou, byl hudební skladatel Josef Mysliveček - il divino Boemo a jeho rodinný původ. Zjistil tu závažné nedostatky v literatuře, v níž se ztrácí celé jedno pokolení. Nebylo mu však dopřáno, aby došel hlavního cíle, aby našel přesvědčivý dokument, matriční zápis o Myslivečkově místě a dnu narození. Zabránil mu v tom oční zákal - a po roce nucené nečinnosti nenadálá smrt.

jfm

PILNÁČEK, Josef: Rody starého Slezska. Díl I. A-F. - Jílové u Prahy, Heraldická sekce při Muzeu těžby a zpracování zlata 1969. /2/, 226 s. Rotaprint. Kčs 45,-.

Je záslužným činem jílovských heraldiků, že se podjali rozmnožení rukopisu díla, které mělo být pendentem Staromoravských rodů téhož autora. Dílo, rozpočtené prvotně na čtyři svazky textu a svazek obrazové přílohy, k nimž přistoupí ještě svazky dodatků, bude jedinečným pramenem, obsahujícím tisíce slezských historických dokladů, z valné části dnes už neexistujících, protože byly zničeny za druhé světové války. Spo-

rným zůstává jen způsob vydání, který zachovává rukopis tak, jak jej autor zanechal, tudíž bez závěrečné redakce a zpracování, které by ještě odstranily některé nesrovnalosti tu a tam se vyskytující. Stálo by za uváženu, zda by na vydání neměl spolupracovat kolektiv badatelů, kteří znají Pilnáčkovu dílo a sami zpracovávají slezské rody, takže by mohli už dnes dílo v mnohém doplnit. Jedním z těchto badatelů je vídeňský ředitel Tereziánské knihovny, profesor Dr Ludwig Igálffy-Igály, který měl rukopis Pilnáčkových Slezských rodů vypůjčen ve Vídni a mohl od té doby udělat některé doplňky a opravy, protože jeho materiál o slezských rodech je dnes už patrně rozsáhlejší než materiál Pilnáčkův a mnohé z něho bylo už také publikováno tiskem.

VJS

SKUTIL, Josef: Kronika potomků lomnických pánů, Lomnice u Tišnova, MNV 1968, 31 s., obr.příl.

Drobná knížka je vítaným příspěvkem k moravské genealogii, speciálně k rodokmenu erbu černého křídla ve zlatém poli. Těžiště práce spočívá v zjištění, že rod z Lomnice nevymřel v 17. století po meči jak se genealogové domnívali, nýbrž žije pod jménem Cecava v řadě několika dnešních rodin. V obci České u Brna žije František Cecava, který od roku 1913 pracuje na kronice své rodiny. Tato odvozuje svůj původ od pánů z Lomnice podle opisu starého rodinného rodokmenu a paměti děda Františka Cecavy Jana /1838-1919/.

Dr. Skutil vybírá z této kroniky zajímavá místa z historie rodu z Lomnice i Cecavů. K poslední uvedenému jménu zaznamenává kronikářovu jakousi patronymickou pověst, kdy jeden z Lomnických žil při polském dvoře pod jménem Cecava, upraveno polsky na Żulava. Bylo to vlastně horácké přízvisko, psané někdy i Cucava. Cecavové pocházeli z větve letovické jako přímí potomci pánů z Lomnice, což dokázal Josef Cecava před svým znovu povýšením a potvrzením do šlechtického stavu roku 1808. Záznamy jdou až k Tasovi z Lomnice /1421-1465/ a jeho potomstvu, z něhož syn Jan /1453-1531/ žil zprvu v Letovicích, později ve Slezsku a v Krakově, což dokázal Josef Cecava z Czczawa z Lomnice. Potomci další žili však již v Brně, stávali se měšťskou rodinou přísně katolickou, pracovali v soukenictví, při čemž další přechod bývalé šlechtické, později měšťanské rodiny v rodinu svobodných zemědělců je datován osobou Jiřího Cecavy /1642-1713/. Týž odchází k příbuznému na Tišňovsko a zde se stává sedlákem. Tento obrat z úřednického do selského stavu nastává rokem 1663. Rod se značně rozrostl, lomnickou větev Cecavů je nutno však považovat za hlavní linii rodu. Další líčení v cecavské kronice se týká potomků žijících v Brně a na Lomničce, obsahují mnoho zpráv, biografických dat, dokumentů a rozepsané paměti. Autor publikace konfrontuje pak některé údaje /Paprocký, Rado-měrský, Hurt a Mornstein/ ponechávaje dále neuzavřenou kapitolu výkladům dalším.

Kronika Františka Cecavy svou podrobností, vůlí k jistotě budí především úctu k vědomí rodové posloupnosti z odkazu předků. Neméně záslužné a cenné jsou také popisy předků po stránce antropologické, neboť kronikář si všímá nejen dat a osudů životních, ale také tělesného vzhledu, postavy, barvy a tvaru očí, nosu, vlasů, povahy apod.

Je málo publikací o jednom rodu z obce, které by vydal svým nákladem přímo místní národní výbor. Lomnický tak učinil bez váhání.

vP

LOBKOWICZ, Nikolaus: Marxismus-Leninismus in der ČSR. Die tschechoslowakische Philosophie seit 1945. - Dordrecht-Holland, D. Reidel Publishing Company 1961. 8°. 267 s.

Práce, věnovaná památce autorova otce JUDra Jana Lobkowicze, je rozdělena do tří částí, historické nastiňující vývoj filosofické disciplíny v ČSR v letech 1945-1953, systematické, popisující vztah čsl. a sovětské filosofie v téže době, a biograficko-bibliografické.

VJS

Rakovnická regionální revue. Vlastivědný sborník rakovnického okresu, vydávaný ONV v Rakovníku, přinesla ve svých třech číslech 1968-1969 některé genealogické a heraldické příspěvky. Tak v č. 1/68 otiskuje znak Městečka, nejstarší znak Rakovníka, na obálce pak jeho městskou pečeť. Číslo 2/69 reprodukuje znak Nového Strašecí, číslo 3/69 znak Jesenice a jeho historii. Lze litovat, že znaky jsou kresleny velmi diletantsky a nejasně /klenot u Jesenice/ a také popis nedodrжуje pravidla správných stran. V tomtéž 3. čísle/69 je Janatova kratší rodopisná studie o rodu Jana Nerudy, sledující linii mateřskou ze Slabec.

vP

Století výročí pojmenování pražského Žižkova dalo příležitost Kateřině Schwipperlóvé, aby "z archivů vyštouřala historii jednoho muže", Jana Vašáka, který se do počátku našeho století zapsal jako "jeden z nejlepších padělatelů v našich moderních dějinách". Večerní Praha 17.11.1969/. Oč šlo? V době, kdy byla "zvýšená poptávka po urozenosti", zmíněný Vašák zaměnil povolání obchodního příručího za povolání rodopisce ex profese. Napodobil staré písmo, přepisoval a vyškraboval v matrikách a jiných pramenech tak, aby se plebejství změnilo v urozenost pro četné zákazníky a panu Vašákoví vyneslo slušný příjem. Byl z toho nakonec soud, který sice vynesl trest, ale kupodivu také uznání, že jde o "umělce v napodobení písma", jehož nepravost odhalil až lučební rozbor. Inu, příklad Hankův nebyl zapomenut ani po letech a také Vašák, jak známo nebyl jediný. Horší je, že zneužití genealogie zanechalo stín, který jen velmi pomalu uplýval.

vP

O Českém znaku. Dodatečně registrujeme rozhovor, který měl reportér V. Čapek se známým olomouckým heraldikem Jiřím Loudou a který vyšel pod uvedeným názvem v týdeníku Mladý svět, číslo 20 z 16. května 1969. V reportáži jsou nejprve zachyceny závažné okamžiky ze života a tvorby českého heraldika, jehož dílo je velmi dobře známo i v Anglii a jiných evropských zemích, a potom následují Loudovy zasvěcené výtky k dnešnímu státnímu znaku ČSSR, který tak, jak byl stvořen, porušil všechny heraldické zásady. Závěrečnou část článku činí Loudovy poznámky k přípravě znaku České socialistické republiky, opět závažné povahy, kterých by si měli všimnout všichni ti, kteří se podílejí nebo budou podílet na řešení tohoto problému.

VJS

LOUDA, Jiří: Europäische Städtewappen. Deutsch von Kurt Lauscher. - Balzers, Genesis-Verlagsanstalt 1969. 269 s.; 320 bar. vyobraz. v textu Cena 7·80 DM

Německé vydání knihy, jež vyšla již dříve v angličtině. V úvodní části autor vysvětluje vznik a vývoj městských znaků jakož i jednotlivých heraldických figur a jejich význam, ve vlastním textu jsou pak pro každé město uvedena ona historická data, která jsou spojena s dějinami jeho znaku.

VJS

V Lidové demokracii 6. prosince 1969 uveřejnil F. Bařka článek o divadelním nadšenci - minoritském laickém bratru Maxmiliánu Štvánovi, jehož životní osudy se mu podařilo objasnit.

vG

ZPRÁVY

Česká noblegarda. Po studii Václava Měříčky ke stopadesátiletému výročí založení Českého šlechtického kříže /Drobná platika 1964/ a po článku Romana Procházky, Rodopisné poznámky o noblegardě /Drobná platika 1965/ vyšla nyní stať Adolfa F. J. Karlovského, The Cross of the Bohemian Noble Guard /The Armorial. An International Journal of Heraldry, Genealogy, Names and Related Subjects, Vol. V, No. 4 /September 1969/, s. 151-155. Fotokopie článku je k dispozici v knihovně Společnosti.

VJS

Král Vladislav II. jmenoval v r. 1497 Petra z Rožmberka nejvyšším hejtmanem, t.j. tehdy zemským správcem. Rožmberkovi pak vyjádřil latinsky své názory na správu státu a úkoly krále v tehdy oblíbené humanistické formě - v podobě listů - plodný spisovatel své doby, Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic. Jeho díla nacházela vždy ohlas u vzdělanců a zachovala se dodnes. Jenom traktát o správě státu byl donedávna neúplný a byl znám jen jeho volný český překlad z pera Řehoře Hrubého z Jelení.

Latinský úplný rukopis Hasištejnského traktátu byl identifikován teprve v posledních letech dr. J. Martínkem a dr. Danou Martínkovou. Spolu s výkladem o Praze a jejích obyvatelích byla vydána část Hasištejnovy korespondence pod názvem Bohuslav Hassensteinij a Lobkovicz Epistulae v Teubnerově nakladatelství v Lipsku. Je to sbírka významných názorů na stav společenských vztahů 15. století.

v G.

Petr Tesař, dlouholetý farář v Tlumačově, rodák ze Štáblovic, regionální badatel, shromáždil za svůj život bohaté výpisy k dějinám Opavska a Osoblažska od 16. do 20. století. Jeho pozůstalost byla loni uspořádána ve St. archivu v Opavě.

v G.

OBVYKLÉ BĚŽNÉ GENEALOGICKÉ ZNAČKY.

<u>Osobní údaje</u>	<u>Skupina obyvatel</u>	<u>Různé poznámky</u>
* narození	△ měšťan	[...] přezdívká
† mrtvě narozen	Ψ rolník	(...) pravděpodobné
~ křest	⊕ šlechtic	? nejasné
⊙ zasnoubení	⊖ býv. šlechtic	?? sporné
⊖ ohlášky	† duchovní katol.	⊥ rozpor
∞ sňatek církevní	⊖ duchovní podobenjí	! pozor
∞ sňatek necírkevní	† duchovní pravosl.	⊥ důležité
- konkubinát	▽ svobodný /Liber/	/ opakování
○-○ rozlučka		⊗ potřeba dokladu
† úmrtí		∠ stručné
† úmrtí v mládí		cca přibližně
† p. /post/ - zemřel po r.	 dosud neznámo
† a. /ante/ - zemřel před r.		
† i. /inter/ - zemřel mezi lety		
✕ padl v bitvě		
† zemřel po zranění		
ovd. ovdovělý /á/		
⊖ kremace		
† rod vymřel		

Nejstarší známý plán Prahy z r. 1650 připisovaný autorstvím Matoušovi Ungrovi ze Strahovského kláštera byl vydán Kartografickým nakladatelstvím v Praze. Velikost 582 x 625 mm; vysvětlující text je od prof. dr. K. Kuchaře.

v G.

Revizoři účtů a pokladník předkládají pokladní zprávu za rok 1969

	pokladna	spořitelna	celkem
Hotovost 1. ledna 1969	440,90	1 796,70	2 237,60
Během roku 1969: příjmy	+ 1 917,80	+10 694,-	+ 12 611,80
	2 358,70	12 490,70	14 849,40
výdaje	- 2 297,20	- 10 092,40	- 12 389,60
Hotovost 31. prosince 1969	61,50	2 398,30	,
Celkový stav peněžních prostředků 31.12.1969		Kčs	2 459,80

Rozpis příjmů: zápisné členů	1 045,-
členské příspěvky	9 108,-
tiskový fond	590,-
ostatní příjmy	68,80
průběžné položky	1 800,-
Celkem	Kčs 12 611,80

Rozpis výdajů: vrácené půjčky	700,-
výlohy s tiskem časopisu	8 432,-
režie /poštovné, nájem místností, různé kancel. potřeby a pod./	1 457,60
průběžné položky	1 800,-
Celkem	Kčs 12 389,60

Revizoři účtů :

Procházka Ladislav v. r.
Heydušek Zd., Ing. v. r.
Šiögl Miloslav v. r.

Pokladník:

Šírl František v. r.

V tomto čísle rozesíláme složenky ku placení ročního členského příspěvku. Pro informaci si dovoluujeme připomenout, že roční příspěvek činí 36,- Kčs a že včasné zaplacení příspěvku nás bude nejlépe informovat, že čekáte na naše dubnové číslo G-H Listů.

Výbor GHSP.

Zpravodaj pro přátele rodopisu a heraldiky vydávaný Západočeským nakladatelstvím v Plzni nám došel v lednu t. r. jako dvě dvojčísla ročníku 1969 /č. 5+6 a č. 7+8/. Přínášá opět zajímavá pojednání. Jest to ve dvojčíslu 5+6 článek E. Maura: Matriky v Čechách a jejich vývoj, který je obsáhlým popisem všech fází matrik. V Spěvákův článek Prusinkovská větev rodu Špillarů a článek Fr. X. Buchy: Audiatur et altera pars jsou detaily k rodopisu malířů. Prvý Špillarů a druhý Brožíka. Znaky řádu německých rytířů na kostele sv. Bartoloměje v Plzni jsou námětem dalších dvou článků autorů M. Bělohávk a Z. Lou dy. Dvojčíslu je ukončeno čtyřmi stránkami služby pro rodopisce.

Články J. Honce o rodu pražských a plzeňských Třeštíků a M. Volfa o pozemkových knížkách a rodopisném bádání jsou náplní skoro celého dvojčísla 7+8, ve kterém je věnována jen jedna a půl stránky službě pro rodopisce a zprávě o sjezdu Travěnců.

Maurův a Volfův článek je dobrou orientační pomůckou pro mnohé badatele. Postrádáme však naproti tomu ve Zpravodaji různé zprávy o krajové genealogické a heraldické publicistice.

v G.

PÁTRÁ SE PO :

VOŠAHLÍK Jan a Terezie - hledají se údaje o sňatku. Jan + 1798, Terezie + 1797, oba v Dol. Mokrupsích o. Praha-západ. Jan byl ovčáckým /polním/ mistrem. Původem snad z Březnicka nebo Orlícka.

WALTER /Valtr/ Martin a Barbora BOUKALOVÁ /Koukalová/ - hledá se zápis oddací. Martin, Lichtenštejn. myslivec v Budech # 1752 v Chmelišti u Rataj + 1834 v Budech. Barbara údajně pochází z Přistoupimě.

WALTER /Valtr/ Josef a Anna, rodiče předešlých - hledá se zápis oddací a zápisy úmrtí. Josef byl šafářem v Chmelišti.

KRATSCHEMER /KRETSCHMER/ Antonín, oddán svobodný 28.5.1770, nevěsta Marie Anna APPELTOVÁ - hledají se křestní zápisy obou. Sňatek ve Vratislavicích /Maffersdorf/ u Liberce.

POKORNÝ Jakub a Magdalena SKOŘEPOVÁ - hledá se zápis oddací a křestní. Jakub, panský kočí v Kounicích. Sňatek kolem 1770-1780.

HURKA Jan, učitel v Plánici u Klatov, první # 1775, + 1818 stár 82 roky. Hledá se místo narození /kolem 1736/.

ENGELHALER z Radnic a okolí - prosím o upozornění na výskyt příslušníků rodu před r. 1800, zvláště na ovVáclav KALIVODA, správce z Plas s Annou Engelhalerovou v 2. pol. 18. stol.

ELSNIC z Elsnic Václav Kundrat /1630-1643 forstmistr Křivoklátský/, jeho manželka Sibylla Polyxena Čejková z Olbramovic a 10 dětí /nejmladší Silvia Františka křtěna 14. X. 1653 u Sv. Víta/; jeho bratr Melichar El. z El. s manž. Marií Alžbětou Čejkovou z Olbramovic /sestrou předešlé/ - Matriční záznamy všech za odměnu hledá Dr Václav Elznic, Praha 4 - Nusle, Na Květnici 25.

BASSI /Bassy/ - hledají se údaje o výskytu a rozšíření tohoto jména.

FELBINGER, jižní Čechy. Žádá se o sdělování výskytu tohoto jména zvláště v 18. století a v řadách učitelů.

ŠTEMBERK Václav, osedlý na Polánce u Chotovin, o. Tábor, narozen 23.4.1823. Hledá se místo narození a jeho rodiče.

NAŠE DISKUSNÍ SCHŮZKY. Se začátkem ledna roku 1970 jsme zahájili v Praze pravidelné schůzky členů i ostatních zájemců v zadním salonku restaurace "U prince" na Staroměstském náměstí /proti orloji/ vždy v pondělí od 17 do 19 hodin. Zájmově jsou tyto pondělky rozděleny tak, že: v sudých týdnech se scházejí heraldikové /a to společně s členy Sekce heraldiky Klubu vojenské historie - 28. ZO Svazarmu při VHÚ/ a v lichých týdnech genealogové. Zveme všechny naše členy i přátele, aby přišli na schůzky vyměňovat a získávat zkušenosti, vyřizovat si s našimi činovníky různé své osobní dotazy a prodiskutovávat náměty.

Připojujeme termínový plán schůzek na část roku 1970:

Měsíc	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec
Genealogie	23	9 23	6 20	4 18	1 15 28	13 27
Heraldika	16	2 16	13 27	11 25	8 22	6 20

Těšíme se na osobní seznáování s Vámi.

Výbor GHSP

G - H

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vycházejí ve volných listech pro interní potřebu členu společnosti

Řídí odpovědný redaktor Dr Vlad. J. Sedlák, Praha 5, Ostrovského 29 s redakční radou: Dr Ing. V. Elznic, Ing. V. Gentner, Ing. J. Musil, Dr V. Palivec, J. Prusík, J. Vrba

55555555